

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2022-186

28.2.2022

If Skadeforsikring NUF

Bygning - innbo (kombinert)

Fornyelse – tilknytning til 1 % MC-miljøet – særlige grunner – fal. § 3-5.

Den 1.9.21 sendte selskapet et varsel til sikrede om at avtalen om forsikring av et klubbhus, ikke ville bli fornyet ved hovedforfall. Selskapet viste til fal. § 3-5 og selskapets policy om ikke å tilby forsikringstilbud til det såkalte 1 % MC-miljøet. Selskapet ønsket ikke å understøtte kriminell virksomhet som følge av økt risiko for hvitvasking. Selskapet viste også til at risikoen for angrep/sabotasje mot slike gruppers eiendommer ble ansett for å være høyere enn mot andre eiendommer. Sikrede var uenig og anførte at det ikke forelå "særlige grunner" som gjorde det rimelig å avbryte forsikringsforholdet. Sikrede henviste til at det ikke var fremlagt noe konkret som tilsa en økt risiko for skade. Videre anførte sikrede at det ikke var årsakssammenheng mellom sikredes tilknytning til miljøet og en eventuell økt risiko for skade. Nemndas flertall kom til at selskapet ikke kunne nekte å fornye sikredes forsikring.

Saksfremstilling

Saken gjelder unnlatelse fornyelse av forsikringsavtale ved hovedforfall, jf. fal. § 3-5.

Sikrede har inngått forsikringsavtale med avtaleperiode 15.3.21 til 13.12.21. Avtalen gjelder forsikring av næringsbygg. Det er lagt til grunn at næringsbygget er sikredes klubbhus.

I 2020 oppdaget selskapet at sikrede var medlem av en MC-klubb, en såkalt "1 % klubb". Dette ble oppdaget ved en gjennomgang av forsikringsporteføljen. Selskapet sendte etter dette brev om oppsigelse av daværende avtale med hjemmel i fal. § 3-7. Begrunnelsen var at selskapet ikke ønsket å tilby forsikring til MC-klubber som var tilknyttet "1 % miljøet".

Etter at sikrede påklaget avgjørelse, ble avtalen satt i kraft igjen fra 25.2.21.

Den 1.9.21 sendte selskapet et varsel til sikrede om at avtalen ikke ville bli fornyet ved hovedforfall 13.12.21. I brevet skrev selskapet følgende:

Vi vil informere om at If har endret retningslinjer med hensyn til forsikring av motorsykelklubber.

Vår policy om å ikke gi forsikringstilbud til såkalte "1%-klubber" er f.o.m. 22.03.21 skjerpet. Fra denne dato er motorsykelklubber som vurderes å komme inn under dette begrepet, definert som Nei-risiko. Dette innebærer at vi ikke har anledning til å forsikre lokaler, eiendeler og utstyr som disponeres/brukes av slike klubber. Bakgrunnen for nei-risikoen er forhøyet risiko for at klubbene er tilknyttet organisert kriminalitet. (...) ønsker ikke å understøtte slik virksomhet. Det er også forhøyet risiko for at (...) vil bidra til hvitvasking ved mottak av forsikringspremie og ved en eventuell erstatningsutbetaling. If anser videre risikoen for angrep/sabotasje mot slike gruppers eiendom som høyere enn mot andre eiendommer.

Forsikringsavtale (...) vil av grunner som nevnt ovenfor ikke bli fornyet ved hovedforfall 13.12.2021 og forsikrede objekter vil være uten forsikringsdekning f.o.m. 13.02.2021

De varsles herved om dette i.h.t Forsikringsavtalelovens § 3-5. Informasjon om klageadgang og klagefrister er vedlagt dette brev.

Selskapet har lagt ved to trendrapporter fra Kripos hvor det bl.a. redegjøres nærmere for kriminell aktivitet innenfor 1 % MC-miljøer.

Sikrede avviser at selskapet har rett til å si opp forsikringen og anfører at det ikke foreligger "særlige grunner som gjør det rimelig å avbryte forsikringsforholdet", jf. fal. § 3-5 annet ledd. Det vises til sekretariatet for Finansklagenemndas avgjørelse av 9.10.20. Det er altså allerede lagt til grunn at foreningen sin indirekte tilknytning til tilhørighet til motorsykelklubben ikke utgjør en forhøyet risiko i forhold til tidligere. Det er for øvrig heller ikke vist til noe nytt siden selskapet forsøkte å si opp avtaleforholdet i 2020.

Det er ikke fremlagt noe som ikke var offentlig tilgjengelig før tegning av den aktuelle forsikringspolisen. Forsikringen ble tegnet 29.11.19. Det er ikke noe nevneverdig nytt i den nye rapporten fra 2018. Den aktuelle trendrapporten forelå altså nesten 1,5 år før tegning av forsikringen. Videre anføres at det ikke fremgår noe nytt i rapporten fra 2018 som endrer risiko for skade på eiendommen. Det fremgår også av trendrapporten at det har vært stabilitet i miljøet de siste fem–seks årene. Foreningen er medlem i en motorsykelklubb – som i sin tur er medlem i en større klubb. Det anføres i lys av dette at det ikke foreligger årsakssammenheng mellom medlemskapet og en eventuell forhøyet risiko for skade. Det er ikke fremlagt noe konkret som tilsier en forhøyet risiko for det aktuelle forsikringstilfellet. Det fremgår videre av rapporten at "konflikter i nettverkene i utlandet, har vanligvis ikke spredt seg til Oslo". Det kan oppsummert fremstå som at det er nye MC-miljøer med forgreininger utenlands som er bekymringen. Trendrapporten datert i 2018 trekker i retning av at risikoen fra dette tidspunktet kan ha gått ned fordi forholdet mellom motorsykelklubbene har vært stabilt de siste årene.

Det er på denne bakgrunn ikke noe i trendrapportene fra Kripos som tilsier at det foreligger en endret risiko for skade på eiendommen eller økt risiko for at forsikringsselskapet skal understøtte kriminell virksomhet. Sikrede ber videre om at advokatutgifter dekkes av selskapet.

Selskapet krever rett til å si opp forsikringen og anfører at oppsigelsen har hjemmel i fal. § 3-5. Selskapet ønsker ikke å forsikre motorsykelklubber tilknyttet 1 % miljøet og har definert disse som en Nei-risiko. Etter selskapets syn er Nei-risikoen saklig begrunnet ved at selskapet ikke ønsker å understøtte kriminell virksomhet, den forhøyete risikoen for hvitvasking, samt at risikoen for angrep/sabotasje mot slike gruppers eiendom anses høyere enn mot andre eiendommer.

Av forarbeidene til fal. § 3-5 fremgår at "særlig grunn" ikke er begrenset til forhøyet risiko for skade. Det vises også til NOU 1987:24 Lov om avtaler om skadeforsikring kap. 3 pkt. 3.3.3. Hadde selskapet vært kjent med at sikrede var tilknyttet det kriminelle 1 %-miljøet, ville foreningen ikke blitt tatt inn som kunde. Det at foreningen unnlot å fortelle dette, og at selskapet først har blitt klar over det etter at avtalen ble inngått, kan ikke medføre at selskapet ikke kan si opp avtalen. Etter selskapets syn må avtalen også kunne settes til side ut fra avtaleloven § 36-betraktninger.

Finansbransjen underlegges stadig skjerpede krav blant annet i hvitvaskingsregelverket, samt at kundene forventer i stadig økende grad at bransjen ikke bare vektlegger risiko for forsikringstilfeller (skaderisiko), men også andre sentrale viktige hensyn som eksempelvis nedkjempelse av organisert kriminalitet. Selskapets policy er derfor saklig og et utslag av at finansbransjen i stadig større grad bidrar til å ta et samfunnsansvar utover egen skaderisiko.

Finansavtaleloven og forsikringsavtaleloven er på mange måter bygget på samme "lest". Det kan derfor trekkes paralleller fra bankvirksomhet. For bankene er det et krav til saklig grunn for å avslå søknad om åpning av konto. Avslag med begrunnelse i at midlene som skulle settes inn på kontoen stammet fra handel med bitcoin ble ansett som saklig av Finansklagenemnda Bank, FinKN 2018-

364. Når det gjelder 1 %-miljøet, kan pengene forsikringspremien betales med ha tilknytning til utbytte av straffbare handlinger.

Det er ikke grunnlag for at selskapet skal dekke sikredes advokatkostnader. Selskapets avgjørelse kan ikke anses som uaktsom. Det er heller ikke hjemmel i forsikringsavtalen, vedtekter eller lovbestemmelse.

I krav om nemnd opprettholder selskapet i det vesentligste tidligere anførsler vedrørende fal. § 3-5. Selskapet mener det ikke må påvises konkrete holdepunkter om at sikrede vil hvitvaske midler gjennom betaling av forsikringspremie eller forsikringsoppgjør. Det må være tilstrekkelig at sikrede har valgt å knytte seg til en supporterklubb for en kriminell motorsykkelklubb.

Om advokatkostnader anfører selskapet at det ikke foreligger hjemmel i fal./vilkår for å dekke advokatutgifter utenfor vilkårenes dekningsfelt. Dette til tross for en gjennomregulert lov om plikter og rettigheter. Det finnes dog egne rettshjelpsdekninger som på visse vilkår dekker utgifter til advokat ved tvister også mot forsikringsselskapet. Da det har vært en ensartet oppfatning at utgifter til advokat på et mer objektivt grunnlag ikke dekkes under fal. sine forsikringsavtaler, er slike utgifter heller ikke hensyntatt i premiefastsettelsen for denne type produkter. Advokatkostnader kan ikke dekkes på et objektivt grunnlag, i alle tilfeller vil dette være en typisk lovgiveroppgave å vurdere.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om selskapet kan nekte å fornye forsikringen fordi sikrede er en MC-klubb tilknyttet 1 %-miljøet, og eventuelt om selskapet er ansvarlig for å dekke sikredes advokatkostnader.

Når det gjelder spørsmålet om selskapet kan nekte å fornye forsikringen, har nemnda delt seg i et flertall og et mindretall.

Finansklagenemnda Skades flertall, Kaja de Vibe Malling, Anette Eckhoff og Johannes Straume, bemerker:

Etter fal. § 3-5 annet ledd kan selskapet kun nekte å fornye en forsikring dersom det foreligger "særlige grunner som gjør det rimelig å avbryte forsikringsforholdet". Formuleringen "særlige grunner" forutsetter at det må skje et avvik fra den normale eller forutsatte gjennomføringen av forsikringsavtalen, men det er ikke spesifisert hvilke grunner som kan påberopes. Formuleringen omfatter etter ordlyden ethvert forhold av betydning for gjennomføringen av avtalen, herunder en risikoendring og selskapets vurdering av denne risikoen.

Nemnda har tidligere lagt til grunn at utvikling i skaderisikoen, slik at den avviker vesentlig fra de forutsetninger selskapet la til grunn, vil utgjøre en særlig grunn i relasjon til fal. § 3-5. Dette er blant annet lagt til grunn i FinKN 2017-710. I den saken, som gjaldt krav om fornyelse av arbeidsledighetsforsikring, ble det dokumentert at forventet skadeprosent ifølge selskapets egne kalkyler var mer enn firedoblet i løpet av en femårsperiode.

Fal. § 3-5 inneholder samme betingelser som fal. § 3-7 første ledd som regulerer selskapets rett til å avbryte forsikringsforholdet i forsikringstiden, jf. redegjørelsen i Brynhildsen, Lid og Nygård "Forsikringsavtaleloven med kommentarer", s. 73. Begrepene i de to bestemmelsene bør derfor tolkes likt, likevel slik at de "særlige" grunnene/forholdene ikke trenger å være beskrevet i forsikringsvilkårene ved nekting av forsikring ved hovedforfall. Forarbeidene til fal. § 3-7 angir eksempler på hva som kan være "særlige grunner", se NOU 1987:24 s. 64, pkt. 3.3.3:

Som eksempel på "særlige grunner" kan nevnes situasjoner hvor det synes rimelig at selskapet får anledning til å avvike avtaleforholdet fordi tillitsforholdet mellom selskapet og forsikringstageren er falt bort eller at

det risikobildet som selskapet har lagt til grunn, er fundamentalt endret uten at dette skyldes et forhold som gir selskapet oppsigelsesrett etter utkastet § 4-3.

I FinKN 2020-950 vurderte nemnda om tilknytning til en motorsykelklubb utgjorde "særlige grunner" som kunne begrunne oppsigelse etter fal. § 3-5. Nemnda konkluderte med at det ikke var dokumentert særlige grunner knyttet til den risikoen forsikringen omfattet. I likhet med aktuelle sak påberopte selskapet seg at de hadde en generell policy:

Selskapet anfører at det har som generell policy ikke å tilby forsikring til deltagere i MC-klubber. Nemnda peker på at selskapet i så fall må undersøke dette når avtalen inngås og evt. nekte forsikring i tråd med reglene om kontraheringsplikt i fal. § 3-10. Nemnda forstår saken slik at selskapet normalt ikke har spurt om dette. I så fall vil en manglende fornyelse pga. tilfeldig kunnskap om slikt medlemskap føre til usaklig forskjellsbehandling som verken kan utgjøre "særlig grunn" til nektelse eller fremstår som rimelig.

I tråd med denne avgjørelsen mener flertallet at fal. § 3-5 annet ledd må forstås slik at den særlige grunnen som påberopes, må ha betydning for gjennomføring av avtalen.

Det er fremlagt to trendrapporter fra Kripes. I rapporten fra 2016 er det påpekt at det er et utbredt problem med narkotikakriminalitet og våpentilgang innenfor det såkalte 1 %-miljøet. Det følger videre at det er i utlandet at dette miljøet er disponert for store og alvorlige konflikter. I rapporten fra 2018 skriver Kripes at de er bekymret for et nytt miljø med multi-etnisk profil som internasjonalt er kjent for "kriminalitet, vold og bruk av skytevåpen, mindre for motorsykelkjøring." Det er ikke dokumentert at sikrede har tilknytning til denne nye gruppen.

Selskapet har vist til at det foreligger økt risiko for angrep/sabotasje mot slike gruppers eiendom, sammenlignet med andre eiendommer. Det er imidlertid ikke fremlagt skadehistorikk eller annet som kan underbygge påstanden om at det medfører en økt risiko å forsikre eiendommer til motorsykelgrupper, og etter flertallets syn kan ikke anførselen alene begrunne en oppsigelse.

Flertallet kan heller ikke se at det er dokumentert en høyere risiko for hvitvasking gjennom betaling av forsikringspremie eller forsikringsoppgjør. I trendrapporten fra 2016 fremgår det at personer med tilknytning til gjengmiljøer søker seg inn mot legal virksomhet, s. 21. Denne informasjonen fremstår som svært generell. Det er ingen holdepunkter utover de generelle beskrivelsene i Kripes' trendrapporter som tilsier at selskapet gjennom å forsikre foreningens næringsbygg, risikerer å bidra til hvitvaskingsaktivitet. Dette kan etter flertallets syn ikke være tilstrekkelig.

Selskapet synes i hovedsak å begrunne oppsigelsen i en økt bekymring for hvitvasking og skader og hensynet til den øvrige kundemassen. Som det fremgår ovenfor kan ikke flertallet se at de vedlagte rapportene tilsier at sikredes medlemskap i en MC-klubb tilknyttet 1 %-miljøet vil få betydning for risikoen knyttet til næringsbyggforsikringen. Flertallet finner på denne bakgrunn at selskapets oppsigelse ikke er i samsvar med fal. § 3-5 annet ledd, og forsikringen må da videreføres.

Nemndas mindretall, Vibeke Stiansen og Trine Vøien, bemerker:

Fal. § 3-5 angir at selskapet kan unnlate å fornye forsikringene dersom det foreligger "særlige grunner som gjør det "rimelig" å avbryte forsikringsforholdet". Forsikring er basert på gjensidig tillit, og manglende tillit er tilstrekkelig grunnlag for å nekte fornyelse etter fal. § 3-5. Det fremgår av NOU 1987:24 s. 63 følgende:

Etter utvalgets oppfatning må hovedregelen være at selskapet bare skal kunne avbryte et løpende forsikringsforhold dersom det inntreffer et særskilt forhold som gjør dette rimelig. Dette vil være tilfelle dersom selskapet blir kjent med at det i forbindelse med avtaleinngåelsen har fått et vesentlig fortegnet risikobilde eller forsikringstageren svikaktig gir gale opplysninger i forbindelse med skadeoppgjøret. I utkastet §§ 4-3 og 8-1 annet ledd er selskapet gitt en uttrykkelig rett til å si opp en løpende forsikringsavtale i slike

tilfeller. Ved siden av disse tilfellene bør selskapets adgang til å gå til oppsigelse være begrenset til der hvor det foreligger en særlig grunn som gjør det rimelig å la selskapet komme ut av forsikringsforholdet. Som eksempel på "særlige grunner" kan nevnes situasjoner hvor det synes rimelig at selskapet får anledning til å avvike avtaleforholdet fordi tillitsforholdet mellom selskapet og forsikringstageren er falt bort eller at det risikobildet som selskapet har lagt til grunn, er fundamentalt endret uten at dette skyldes et forhold som gir selskapet oppsigelsesrett etter utkastet § 4-3.

Det sentrale rettslige spørsmålet vil etter fal. § 3-5 være om det i den konkrete situasjonen vil være "rimelig" at selskapet unnlater å fornye dekningen.

Mindretallet legger på bakgrunn av sakens opplysninger til grunn at sikrede er offisiell supporterklubb til en 1 % klubb. Basert på de fremlagte rapporter fra KRIPOS (2016) og Oslo Politidistrikt (2018-2021) er det risiko for at slike supporterklubber bedriver kriminell virksomhet, selv om det ikke finnes konkrete bevis for kriminell virksomhet fra sikredes side.

Utfra sakens opplysninger var selskapet ikke kjent med at sikrede var supporterklubb da forsikringen ble tegnet. Det er etter mindretallets oppfatning klart at selskapene ikke har en plikt til å spørre om potensielle forsikringstakere driver en virksomhet som kan være ulovlig/kriminell og av den grunn være uønsket for selskapet. Tilsvarende FinKN 2012-391 som gjaldt spørsmål om svik ved tegning ved forsikring av ulovlig trimmet bil.

Selskapet ble først i forbindelse med en kvalitetsgjennomgang av porteføljen i februar 2020 klar over at sikrede er offisiell supporterklubb. Selskapet skjerpet etter det opplyste interne retningslinjer for såkalte 1 %-klubber fra 22.3.21, hvorefter dette ble angitt som "Nei-risiko". Slik mindretallet har oppfattet det skriftlige materialet som er fremlagt for nemnda, er selskapets begrunnelse sammensatt. Det er risiko for at klubbene er tilknyttet organisert kriminalitet, risiko for å bidra til hvitvasking ved mottak av forsikringspremie og risiko for å bidra til hvitvasking ved eventuell erstatningsutbetaling. Videre har selskapet pekt på risikoen for skade ved mulig angrep/sabotasje mot slike grupperingers eiendommer. Mindretallet forstår det slik at selskapet har valgt å unnlate fornyelse for alle avtaler inngått med MC-klubber med tilsvarende tilknytning til 1 %-klubber. Det foreligger i så fall ingen holdepunkter for usaklig forskjellsbehandling.

Opplysningene om sikredes tilknytning var ikke opplysninger selskapet hadde grunn til å ta i betraktning da de tegnet forsikring for sikrede, og det er ikke noe de skulle eller burde ha avdekket, jf. FinKN 2012-391. Kunnskap om dette, sammen med selskapets interne retningslinjer som er gjengitt over, utgjør etter mindretallets syn en "særlig grunn" etter fal. § 3-5, jf. også uttalelser i forarbeidene gjengitt over.

Selskapet kan ikke pålegges å videreføre en forsikring som er vurdert å utgjøre en helt klart uønsket risiko og som er i strid med interne retningslinjer, jf. her også bl.a. FinKN 2020-190. Mindretallet forstår det slik at retningslinjene blant annet er begrunnet i strengere krav til selskapene om å hindre hvitvasking. Mindretallet er videre enig med selskapet i at forsikringsselskapene har en viktig samfunnsoppgave med å bidra til både å bekjempe organisert kriminalitet og å hindre hvitvasking. Dette er oppgaver som kommer i tillegg til selskapenes primære oppgaver bestående i å sikre liv, helse og verdier.

Mindretallet er ikke i tvil om at det, basert på det som fremkommer over, er "rimelig" å avbryte forsikringsforholdet, jf. fal. § 3-5.

Finansklagenemnda Skade, Kaja de Vibe Malling, bemerker:

Sikrede har fremsatt krav om at selskapet skal dekke deres advokatutgifter. Det følger av Finansklagenemndas vedtekter pkt. 1.3 femte avsnitt at nemnda kan avgjøre spørsmålet om dekning for advokatutgifter. Praksis i Finansklagenemnda Skade har vært at dette normalt ikke

gjøres, og den begrensede praksis som foreligger tilsier at ansvar for selskapet forutsetter culpa. Det vises til FinKN 2021-1008, 2021-925, 2021-622, FinKN Person 2020-460, 2018-250 og 2017-267.

Særmerknad:

Representantene Vibeke Stiansen, Trine Vøien, Anette Eckhoff og Johannes Straume er enig i at Finansklagenemnda etter praksis normalt ikke avgjør spørsmål om dekning av advokatutgifter, og at den praksis som foreligger tilsier at ansvaret forutsetter culpa. Under saksforberedelsen tok sekretariatet opp spørsmålet om dekning av sikredes advokatutgifter på objektivt grunnlag i anledning tvisten som er brakt inn for FinKN. Selskapet har motsatt seg ansvar for sakskostnader i saken, og særlig at det er grunnlag for ileggelse av ansvar på objektivt grunnlag. Representantene kan ikke se at det er holdepunkter for at selskapet har opptrådt erstatningsbetingende uaktsomt i denne saken, og under enhver omstendighet vises det til at saken har budt på tvil. Etter representantenes oppfatning bør det kreves klar støtte i rettskildene for å endre og innføre et prinsipp om ansvar for utgifter til advokat uavhengig av erstatningsbetingende uaktsomhet. Etter en gjennomgang av rettskildene, herunder de forarbeider, rettspraksis og juridisk teori som er fremhevet av sekretariatet og selskapet, kan representantene ikke se at det er slikt rettslig grunnlag for å statuere et ulovfestet objektivt ansvar for advokatkostnader. Sikrede gis ikke medhold i sitt krav om erstatning for advokatkostnader.

Avgjørelsen er avgitt under dissens.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Sikrede gis delvis medhold.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Malling (leder), Vibeke Stiansen (selskapsrepresentant), Trine Vøien (selskapsrepresentant), Anette Eckhoff (næringsrepresentant) og Johannes Straume (næringsrepresentant).